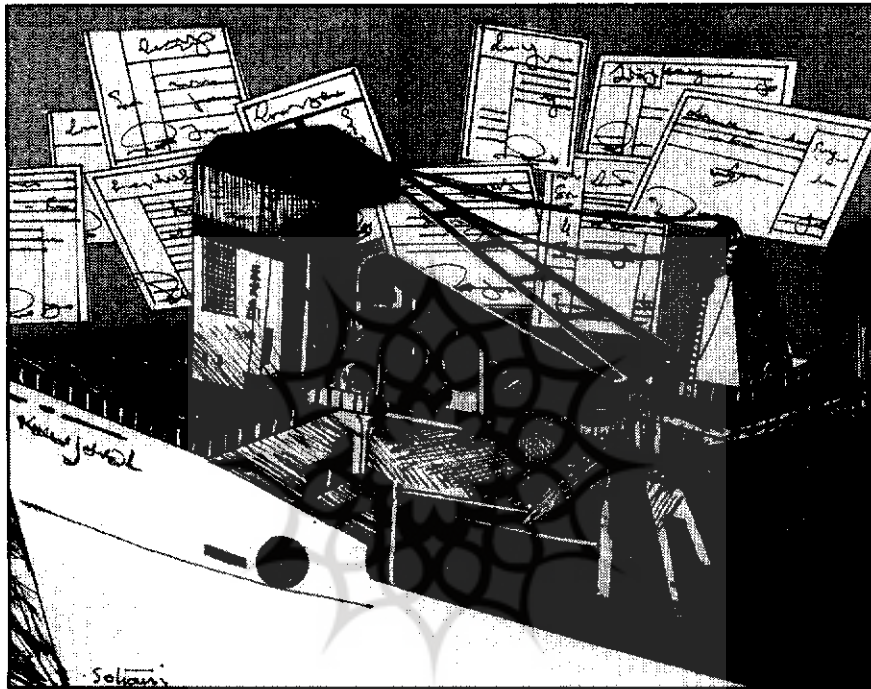

بررسی ویژگی‌های حقوقی اعتبارات اسنادی

بخش دوم

علی رجبی

تنها بر کل اعتبار اسنادی حاکمیت دارد، بلکه از عملی به عمل دیگر یا از سندی به سند دیگر یا امضایی به امضای دیگر نیز و به طریق اولی صدق می‌کند. تمامی این مسایل هم در عملیات رفت و حرکت از سوی خریدار به طرف فروشنده و محور آن، یعنی اعتبارنامه و هم در عملیات و اسناد و مراحل برگشت از سوی ذینفع به طرف خریدار صادق است، به ویژه که اسناد تجاری چون برات و بارنامه و یا ضمانت‌نامه‌های بانکی و بیمه‌نامه‌ها که همگی مستقل، قائم به خود و مصون از تعرض ایراد و استثنا هستند، دخیل می‌باشد. این ویژگی را می‌توان از جهاتی همانند مکانیزم، اعم از خواص تفکیک روابط موجود از روابط سندی (عمودی) و تجریدی (روابط افقی) و مصونیت ارزیابی کرد، بدون اینکه عیناً یکی باشد، حتی اگر یک نفر و یک شخص (مثلاً) بانک چند سند را امضا کرده باشد و صحت یکی از امضاها را بتوان مخدوش دانست یا عیب آن را کشف نمود، تأثیری در امضاهای

اصل بر عدم وابستگی موارد فوق‌الذکر می‌باشد، به نحوی که مثلاً هر امضایی به خودی خود ارزیابی شود و متأثر از امضاهای دیگر و یا عیوب آنها نگردد. فرضاً بسته به نوع اعتبار (گردان و تجدید شونده، اقساطی و استهلاک شونده) که در مراحل مختلف می‌بایست پرداخت صورت پذیرد، هر یک از دفعات و یا ارتباطات مثلاً عمودی، امضاها و اعمال صورت گرفته هر یک از دیگری مستقل می‌باشند. در واقع، امضای هر سند مانند خود آن سند از دیگری مستقل است. اگر امضای یکی به جهتی مثلاً حجر حکمی و ورشکستگی باطل باشد، این امر ربطی به امضاهای دیگر ندارد، یا اگر برای یک رابطه ماهوی مثلاً چند اعتبار گشوده و چند اعتبار صادر شود، یا اگر اعتباری تحت پوشش بانکی باشد و چند تعهدنامه پوششی صادر شده باشد، هر کدام از آنها و امضاهای آنها همچون اسناد و اعمال آنها از هم مستقل می‌باشند.

بدین ترتیب، اصل عدم توجه ایرادات و استثناء نه

اشاره

در بخش نخست این مقاله راجع به حقوقی اعتبارات اسنادی، مفهوم اعتبارات اسنادی، طبقه‌بندی اعتبارات اسنادی، حوزه عمل اعتبارات اسنادی و برخی از ویژگی‌های حقوقی اعتبارات اسنادی صحبت شد و اینک بحث دوساره دیگر ویژگی‌های حقوقی اعتبارات اسنادی را ملاحظه می‌فرمایید.

بانک و اقتصاد

ویژگی استقلال

این ویژگی مربوط به اسناد، اعمال و امضاها می‌باشد. در اعتبارات اسنادی، مانند سایر اسناد تجاری

دیگر ندارد و سند یا موضوع آن اساساً خدشه‌ای نمی‌بیند، مگر در حالتی که آن اسناد ثالث، ارزیابی مستقل شوند و مستقلاً کشف فساد و اشکال شود.

وصف تجاری

با وجود اینکه اعتبارنامه به خودی خود یک سند بانکی به حساب می‌آید، ولی با توجه به موارد زیر وصف تجاری آن تأیید می‌شود:

الف - اعتبارنامه یک سند بانکی است، ولی عملیات بانکی خود از شاخه‌های اختصاصی بازرگانی و حقوق حاکم و اعمال بر آنها از اجزای حقوق بازرگانی به حساب می‌آید.

ب - پاکت مدارک، یعنی عوامل و مدارک در برگشت نیست به اعتبارنامه، تجاری است و عمده‌ترین و مهمترین اسناد آن، یعنی برات و بارنامه و بیمه‌نامه‌ها و ... تجاری هستند و متأثر از حقوق بازرگانی می‌باشند، به ویژه که بعضی از آنها در حیطه خانواده حقوق کامیبر قرار داشته و بررسی می‌شوند.

پ - اعمال و عملیات فرمان دهنده و نامه دستور گشایش اعتبار و تمامی اعمال و عملیات از طرف ذینفع به سوی خریدار همگی تجاری هستند و مجریان و عاملان به آنها تاجر هستند - چه تجارت آنها و تجاری بودن منشور آنها به صورت موضوعی احراز شود و چه به صورت شخصی.

ت - موضوع قرارداد یا قراردادهای زمینه‌ساز اعتبارات اسنادی (هر چند منفک و مجزا از اعتبار گشوده شده می‌باشد) بازرگانی بین‌المللی بوده و بر اساس و پایه تجاری عملی بازرگانی و عرف و عادت تجاری و کاربردهای تجاری بین‌المللی منجر به صدور اعتبار اسنادی می‌شوند. بنابراین، حقوق اعتبارات اسنادی از زیرشاخه‌های بارز حقوق تجارت می‌باشد که اصول و قواعد آن قابل اجرا و استناد و آثار آن معمول یا پدیدار می‌شود، مثل حدوث ورشکستگی در حالت توقف و لزوم تصفیه و حرکت از کانال‌های اختصاصی و یا متأثر از تکالیف مالیاتی تجاری و یا بر خورداری از حقوق گمرکی، ارزی و صادراتی، وارداتی بازرگانی هستند و هم اعمال حقوقی و عملیات آنها تجاری به حساب می‌آید و هم اسناد و مدارک کارساز عملیات و اقدامات آنها بازرگانی تلقی می‌شوند و بدیهی است که آثار عیدیه و متنوع بر این ویژگی تجاری بودن مترتب است (مرور زمان‌ها، دآوری و دادگاه‌های اختصاصی، دادرسی‌های ویژه و ده‌ها مسأله دیگر متفاوت از مسایل شاخه‌های دیگر حقوق).

خاصیت مبادله‌ای

در اعتبارات اسنادی، به جهت انتقال‌پذیری و امکان مبادله، از دو زاویه مختلف امکان بحث وجود دارد:

- در مسیر رفت، محور کارگشایی اعتبار و صدور اعتبارنامه از طرف خریدار به سوی فروشنده می‌باشد. بر طبق ماده UCP۴۸ اعتبار اسنادی به هر صورت که باشد (برگشت‌پذیر یا غیرقابل برگشت، گردان، پلکانی و یا تجدیدنظر شونده فوری مدت‌دار) اصل در آنها این است که قابل مبادله و واگذاری نیستند و فقط برای یک بار مبادله آنها ممکن است مطرح شود و مورد عمل قرار گیرد. هر چند که این تجدید باذات امور بازرگانی تجاری و به ویژه در تجارت پیشرفته و مدرن امروز سازگاری چندانی ندارد، ولی از آنجا که عرف و عادات و کاربردهای بازرگانی بین‌المللی بر اساس تجارب متقن شکل گرفته‌اند و مقررات متحدالشکل اتاق بازرگانی بر مبنای آنها استوار گشته و استقرار می‌یابند از یک طرف، و نظر به اینکه طبیعت اعتبار به گونه‌ای است که قوت و اعتماد به آن به ثبات و دست به دست نشدن آن بستگی دارد که آن را غیر شکننده می‌کند از طرف دیگر، توجیه‌پذیر است که اصل در اعتبارات اسنادی انتقال‌ناپذیری آن باشد، چه

○ ویژگی وحدت حقوقی، خودموجد و یا از موجبات وحدت ظاهری و شکلی عملیات، اقدامات و تشریفات اسناد و مدارک و فرمول‌ها شده است.

برعکس اسناد تجاری که در آن به لحاظ خاصیت تضامنی، هر چه بیشتر سند مبادله شود، به اعتبار آن افزوده می‌شود، در اعتبارنامه به جهت اینکه تحقق آن و پرداخت آن نهایتاً منوط به دریافت اسناد و مدارکی (پاکت مدارک) می‌باشد که تحت شرایط و توافقی‌های خریدار و فروشنده باید بررسی شوند و اصالت ظاهری یا کفایت شکلی و ظاهری آنها باید احراز شود که این امور را بانک‌ها انجام می‌دهند و اساساً مایل به تحویل کالا و تجارت آن نیستند، فلذا اعتبارنامه چندان شباهتی انتقال‌پذیری و دست به دست شدن را ندارد.

- در مسیر برگشت از طرف ذینفع به سوی خریدار محور کار، پاکت اسناد و مدارک است که در آن عمده‌ترین اسناد همچون بروات، بارنامه‌ها، بیمه‌نامه‌ها و ... قابلیت مبادله داشته، از عوامل فوق‌العاده مؤثر در سرعت و اطمینان در امور بازرگانی هستند، به ویژه خاصیت مبادله‌پذیری در آنها با استفاده از مکانیزم تضامنی، کامیبر، هر چه بیشتر در نقل و انتقال آنها، با ضریب اطمینان هر چه بیشتر و فزاینده موجب تقویت و باالطبع سبب تسهیل در امر سرعت و تحرک امور بازرگانی می‌شود. در این روند دست به دست شدن و مبادله اسناد و مدارک نه تنها موجب شکنندگی و کاهش اعتبار آنها نمی‌شود، بلکه بالاخص به لحاظ مسوولیت تضامنی حقوق، کامیبر، که همواره همه هزینه‌ها و شارژها و حتی

هزینه تبدیل ارزها و بهره‌ها و ... را در بر می‌گیرد، موجب استحکام و تقویت آنها می‌شود، به ویژه آنکه از بسیاری از تالی فاسدهای بازرگانی سنتی (مثل جابجایی و حمل پول، شمارش، واریزهای بانکی و هزینه‌های آن ...) جلوگیری می‌شود.

بدین ترتیب، ذینفع مثلاً می‌تواند براتی را که از جهت به قبولی رساندن آن و یا با دریافت فوری و به رویت وجه آن از محل اعتبار گشوده شده صادر می‌نماید، واگذار کند و منتقل‌الیه نیز به نوبه خود چنین نماید. اسناد و مدارک دیگر، هر چند کمتر از بروات، ولی آنها هم یا بر اساس اصول و یا بر پایه قراردادی ممکن است در روند مبادله قرار بگیرند.

مبادله‌پذیری اسناد و مدارک به نحوی که تشریح شد، ممکن است به صورت انتقالی (ترانسلاسیون) باشد که در آن هم لاشه سند و یا پاکت مدارک منتقل می‌شود و هم موضوع آنها به گونه‌ای که منتقل‌الیه مالک محل یا موضوع آنها می‌شود که می‌تواند ید استیلائی مالکانه خویش را بر آن مستقر سازد و متصرف و مسلط بر آن شود. همچنین، انتقال‌پذیر ممکن است به صورت غیرانتقالی (غیر ترانسلاسیون) باشد که در آن لاشه سند یا پاکت مدارک منتقل می‌شود، ولی موضوع و محل آنها انتقال نمی‌یابد و متعلق حق انتقال دهنده باقی می‌ماند، مثل اینکه انتقال وکالتی و وثیقه‌ای و به نمایندگی تجاری می‌باشد (نمودار شماره چهار).

ارجحیت و تفوق جنبه‌های تأسیسی قانونی از یک طرف و تفوق جنبه‌های کاربردی، قراردادی و رفتاری از طرف دیگر

حقوق اعتبارات اسنادی، در مجموع حقوقی است مبتنی بر کاربردها، عملکردهای تجار و عرف و عادات تجاری بین‌المللی، منتها اگر اجزای عملیات و مدارک ذی‌دخل در آن را به صورت تفکیکی بررسی نماییم، ملاحظه می‌شود که جنبه‌های تأسیسی و قانونی منبعث از موازین و مقررات بین‌الملل در اسناد و عملیات اعتبارات و پاکت مدارک از طرف فروشنده به سوی خریدار، بیشتر و دخالت توافقی و یا اعمال نظر یکی از طرفین ضعیف‌تر است. پس از این که مکانیسم اعتبارات اسنادی به عنوان روش پرداخت در معاملاتی مشخص می‌شود و اجزای پاکت مشخص می‌شود، حقوق آمرة و موازین تأسیسی لازم‌الاطاعه بین‌المللی حکومت می‌کنند، مثلاً حقوق اسناد تجاری و کنوانسیون‌های ژنو و یونیسترال بر بروات و کنوانسیون‌های حمل و نقل و موازین حاکم بر بارنامه‌ها و راه‌نامه‌ها بر اسناد حمل و موازین بین‌المللی حاکم بر بیمه‌ها و ... حکومت نموده، چگونگی تشریفات انجام عملیات یا صدور آن اسناد و حدود حقوق و تکالیف و به طور کلی، آثار ناشی از آنها را تعیین و تبیین می‌نمایند و در

حدوث اتلاف، داور بین‌المللی یا مراجعه به آنها و بر پایه راه‌حل‌های آنها و تفاسیر و تعاریف ارایه شده وسینه آنها قضا یا حل و فصل می‌کند.

از طرف دیگر، وقتی به عملیات و یا اسناد رفت، یعنی از سوی خریدار به طرف فروشنده نگریسته می‌شود، آثار رفتار و رسوم تجاری و عرف و عادات و همچنین، نقش و دخالت اراده یا اراده‌ها بیشتر به چشم می‌خورد، مثلاً فرمان دادن از سوی خریدار به بانک مبنی بر گشایش اعتبار و یا تنظیم، شکل و مفاد نامه گشایش اعتبار، بیشتر تابع رفتار معمول بین خریداران و بانک‌های کارگزار آنها می‌باشد، به گونه‌ای که عرف و عادات مربوطه و همچنین، نقش و نفوذ اراده‌هایی که در هر عمل و هر مرحله به صورت ایجاب عمل می‌کنند، مسلط به نظر می‌رسند. البته درست است که قواعد و مقررات متحدالشکل اتاق بازرگانی بین‌المللی تقریباً به طور تشریحی چگونگی طی مراحل را تنظیم و موازین حاکم را مقرر می‌دارند، بلکه برای ملحق شونده‌گان لازم‌الرعاية می‌باشد، ولی همین قواعد و مقررات، فی‌الواقع، چیزی نیستند به جز همان کاربردها، عادات و رفتار معمول و جا افتاده بین تجار که نهایتاً تنظیم و تدوین شده، به صورت مصوبه خصوصی بین‌المللی و موازین شغلی و بین مشاغل و از منابع حقوق تجارت

بین‌الملل در آمده‌اند.

وصف تجردی

از یک طرف با در نظر گرفتن اصل مبادله‌پذیری اسناد تجاری (چه به صورت معمولی، چه وقتی که از اجزای پاکت مدارک در اعتبارات اسنادی باشد و امکان درج شرط مبادله‌پذیری اعتبارنامه و مقبولیت آن حداقل یک بار طبق UCP) که سبب می‌شود روابط اسنادی افقی به صورت ایادی متعاقبه محقق شود و از طرف دیگر، به لحاظ اینکه ممکن است بر پایه یک یا چند رابطه بنیادی روابط بنیادی روابط اسنادی متعدد ایجاد شود که در عرض هم قرار می‌گیرند و هم‌زمان که از رابطه یا روابط موجود (عمودی) مجزا هستند، از همدیگر نیز (به صورت افقی) مستقل و منفک می‌باشند، خاصیت تجردی متجلی می‌شود.

ایسن ویژگی به عنوان یکی از مهمترین دستاوردهای حقوق نوین، کامبیر، سبب می‌شود که روابط ناشی از سند منتقل شده و دست به دست شده ایادی متعاقبه مجرد از هم قرار گرفته، هر رابطه مستقل و مجزا نگریسته شود و فقط با وجود یک شرط، یعنی موجود بودن حسن نیت از هر ید بعدی نسبت به ید قبلی که آن هم مفروض است (احتیاج به اثبات ندارد، مگر اینکه ید

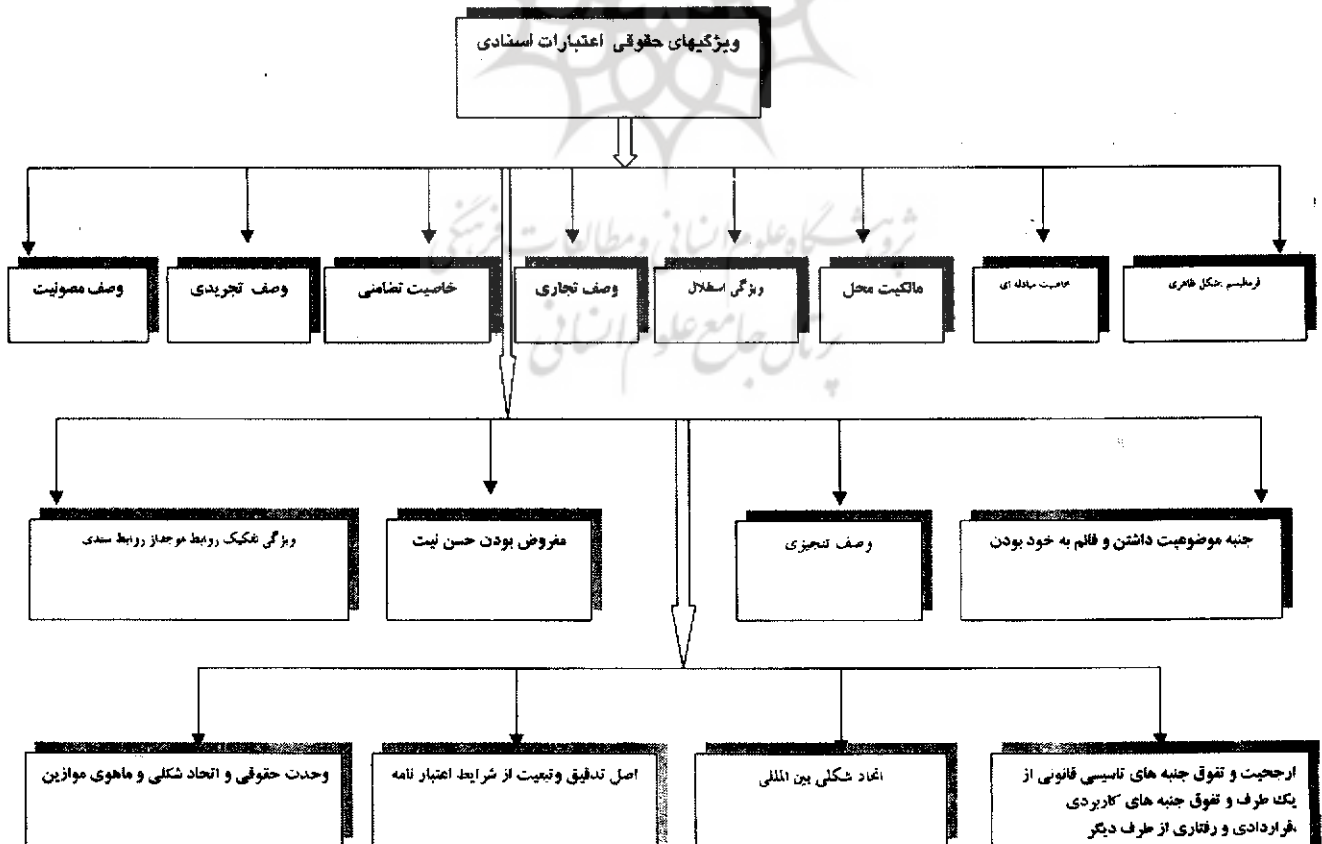
قبلی عدم وجود آن را، یعنی عدم وجود حسن نیت ید بعدی را ثابت کند) ایرادات و استنناها و مسایل یکی از افراد یا اشخاص وارد شده در گردونه روابط اسنادی یا ایرادات و اشکالات رابطه‌ای از روابط اسنادی به دیگران تأثیری نخواهد داشت و به اصطلاح، روابط ایادی، چه به صورت متوالی یا متناوب یا پراکنده باشند، هر کدام از دیگری مجرد و منتزغ می‌باشد.

ویژگی استقلال امضاها و قائمیت به خود از جهاتی ناظر و یا منبعث از همین وصف تجردی و وصف تفکیک روابط اولیه و اسنادی می‌باشد و یا اینکه وصفی موجب بروز وصف دیگر یا در استحکام و تعریف آن مؤثر می‌باشد که تمیز و کلاسه‌بندی آنها زمینه فهم مطلوبتر و درک استدلالی حقوق کامبیر را فراهم می‌سازد.

وحدت حقوقی و اتحاد شکلی و ماهوی موازین اعتبارات اسنادی

در حقوق اعتبارات اسنادی همچون سایر شاخه‌های حقوق تجارت بین‌الملل، سیر تحول و تکامل حقوقی مربوط به آنها از یک طرف به سوی یکسواخت شدن، وحدت حقوقی و اتحاد شکلی و ظاهری موازین و مقررات و از طرف دیگر، در ماهیت و تعریف حقوقی آنها می‌باشد. مثلاً از سال ۱۹۹۳ که زمان مبداء تدوین قواعد و کاربردهای تجاری بین‌المللی در مکانیزم اعتبارات

نمودار شماره چهار

اسنادی به حساب می‌آید، تقریباً اکثریت قریب به اتفاق کشورها و تجار و بازرگانان آنها به طور مستقیم از قواعد متحدالشکل اتاق بازرگانی بین‌المللی تبعیت کرده‌اند و کشورهایی که موازین مستقل و حقوق حاکم بر اعتبارات اسنادی را تدوین و تصویب نموده‌اند، عمدتاً قواعد و مقررات متحدالشکل را یا کاملاً و بدون تغییر در حقوق خود وارد نموده‌اند یا شدیداً از آنها اقتباس کرده‌اند و الهام گرفته‌اند و کشورهایی، همچون ایران که تدوین موازین مستقل نموده‌اند، به طور وسیع همان قواعد و مقررات متحدالشکل را در روابط بین‌المللی خود بکار گرفته‌اند و یا صریحاً بدان ملحق شده‌اند و به هر حال، در یک روند یکنواخت و همسان و همسو از حقوق مشابه با مفاد، تعاریف و مضامین یکسان استفاده و تبعیت نموده‌اند.

اتحاد شکلی بین‌المللی: یکنواخت شدن وجهانی شدن شکل کار (عملیات، اسناد و مدارک)

به دنبال و به تبع وحدت حقوقی، و به طور اتوماتیک لزوم شکل کار، فرمول‌ها و تشریفات مورد نیاز و تکمیل عملیات اعتبارات اسنادی از ابتدا تا انتها و همچنین، اقلام و تعداد اسناد و مدارک مورد نیاز مبادله و فرمول شکل ظاهر آنها نیز در یک روند همسان شدن و همسویی قرار دارد. هر چند که بنابر موازین و حقوق‌های داخلی حاکم بر عملیات بانکی، ممکن است شرایط اضافی مثل لزوم وجود دو امضا یا امضا و مهر گشاینده اعتبار تماماً لازم باشد و یا بنابر تفاوت در زبان‌های رسمی کشورها و لزوم اقدامات و یا انشای اسناد و مدارک، در نسخی بر پایه آنها و شرایط خاصی در کشوری نسبت به کشور دیگر لازم باشد، ولی در بعد فراهمی و بین‌المللی شکل کار، عملیات و اسناد و مدارک و ظاهر تشریفات و ترتیب و ترتیب‌ها، مسیر در وحدت شکلی دارد، به طوریکه امروز حتی ظاهر فرم‌های اسناد و مدارک، محل امضا، شکل‌ها و فرم‌های تغییر و اصلاح، رنگ‌های به کار برده شده و محل درج شرایط و مفاد و مضامین لازم در اعتبارنامه و یا اسناد برگشت و ... یکسان می‌باشد، یا در یک روند جدی همسان شونده قرار دارد که این معنی هم خود از موجبات تسهیل، سرعت و تقویت امور تجاری - اقتصادی بین‌المللی و کاهش اختلافات می‌باشد.

بنابراین، می‌توانیم بگوییم که ویژگی وحدت حقوقی خود موجد و یا از موجبات وحدت ظاهری و شکلی عملیات، اقدامات و تشریفات اسناد، مدارک و فرمول‌ها شده است.

مفروض بودن حسن نیت

همانطور که قبلاً اشاره شد، برای اینکه وصف مصونیت و اصل عدم ورود و توجه ایرادات و استثنای عمل نماید، کفایت می‌کند که دارنده سند و هر یک نسبت

به یکدیگر دارای حسن نیت باشد. به عبارت بهتر، از ایراد و عیوب یا تقلب آن مثل جعل و تزویر و واهی بودن و سازشی بودن و ... حقیقتاً مطلع نباشد و نداند که سندی را که تحصیل می‌کند و یا عملیات اسنادی را که می‌پذیرد، دچار عیب است.

اما از آنجا که اثبات این مسأله و طرح مسأله لزوم اثبات آن مشکل بوده و سبب اطاله روند حرکتی اسناد تجاری و اعتبارات اسنادی و بر خلاف فلسفه وجودی آنها در سرعت، تقویت، حمایت و اطمینان امور بازرگانی است، این حسن نیت مورد نظر، چه در قوانین و مقررات متحدالشکل ژنو و چه در حقوق‌های داخلی راجع به حقوق اسناد تجاری و همچنین، قواعد و مقررات متحدالشکل اتاق بازرگانی بین‌المللی، مفروض شناخته می‌شود، یعنی اصل بر اینست که هر یک نسبت به یکدیگر و دارنده سندی که می‌خواهد علیه ضامنین و متعهدین (طلی شرایطی) اقدام کند، نسبت به متعهدین سند دارای حسن نیت بوده و از مشکلات و عیوب آگاهی نداشته و حتی اگر یکدیگر کاملاً در جریان اشکال بوده، یا خود او

منجز و صریح بودن، به خصوص در اسناد تجاری، خاصیت بازرگی است که به تبع ویژگی فرمالیسم و توجه به ظاهر اسناد لازم می‌آید.

مشکل را بوجود آورده است، به یکدیگر مستقیم یا غیرمستقیم چیزی نگفته و با او تپانی نکرده است، مگر اینکه خلاف آن اثبات شود که وظیفه این اثبات هم به عهده ایادی قبلی نسبت به ایادی بعدی و هر یک از متعهدین نسبت به دارنده سند می‌باشد.

موارد فوق نسبت به اسناد تجاری و به ویژه برات یا بروات جوف یا ضمیمه پاکت مدارک کاملاً صادق می‌باشد، چه اساس خواص متعددی از آنها، به ویژه مبادله‌پذیری و فرمالیسم بدون وجود وصف مصونیت و مفروض بودن حسن نیت به هم می‌ریزد و تقویت امور حمایتی و اطمینان بخشی بازرگانی و سرعت که لازمه بدون چون و چرای حیات تجاری داخلی و بین‌المللی است که بر پایه مکانیسم استفاده از داده‌های تکنولوژیک و انفورماتیک و تأسیسات پیشرفته حقوقی همچون بیمه کردن و ضمانت‌های تجاری و بانکی و غیره ... تحقق می‌یابد، شدیداً آسیب می‌بیند و حتی فلج می‌شود. اما راجع به اسناد دیگر پاکت مدارک و ویژگی‌های مزبور به آن شدت و جدیتی که مطرح شد، وجود نداشته و عمل نمی‌کنند، مگر در مواردی که از الصاقات و ضامین اسناد تجاری باشند. اما مدارک تجاری - و نه اسناد تجاری به معنای اخص - و مدارک بانکی و بیمه‌ای و ... سیاهه‌های اوراق تجاری، فاکتورها، پروفورما و پیش فاکتورها

کمیابش، از اوصاف و فرمول‌های نگرش تسهیلی و شکلی بالا برخوردار هستند. این اوراق و مدارک برعکس، در روند تطبیق، شمارش، شرایط و مفاد آنها، تبعیت از ویژگی تدقیق و لزوم تبعیت و انطباق از شرایط اعتبار می‌کنند.

اصل تدقیق و تبعیت از شرایط اعتبارنامه

لازم است که به دقت مفاد اعتبارنامه اجرا شود و تمامی آنچه از اوراق و اسناد و مدارک و شرایط در اعتبارنامه آمده است، باید مورد تطبیق، شمارش و کنترل دقیق بانک‌ها و حتی خریدار قرار گیرد، به طوری که اسناد و مدارکی که منطبق با شرایط اعتبار نیستند، باید به وسیله بانک رد شده یا مورد توجه و ارزیابی قرار نگیرند، فلذا هدف و یا نیت از ارایه آنها بررسی نمی‌شود. ویژگی تدقیق یا اصل تطبیق دقیق و مطابقت با اعتبارنامه و لزوم تبعیت دقیق از شرایط آن را نباید با وظیفه احراز اصالت ظاهری اوراق و مدارک اشتباه کرد، در اولی شمارش، کنترل و بررسی و نگاه دقیق به آنچه هست که خواسته شده است و هدف از آن قبل از هر چیز حمایت از حقوق خریدار می‌باشد که روی مدارک در برگشت اعمال می‌شود و بانک‌ها به شرط رعایت صحیح آن در پرداخت مبلغ اعتبار به ذینفع حق مراجعه به خریدار را دارند، در حالیکه در دومی کفایت می‌کند که ظاهر اسناد و مدارک صحیح به نظر برسد و هویت آنها در حکایت از اصالت ظاهری سند باشد. در اسناد و عملیات رفت از سوی خریدار به فروشنده و به ویژه اعتبارنامه (L/C) طبق قواعد و مقررات متحدالشکل اتاق بازرگانی بین‌المللی عمل می‌شود.

ویژگی تفکیک روابط موجد از روابط سندی

این ویژگی از بارزترین اوصاف اسناد تجاری و اعتبارات اسنادی می‌باشد. در یک روند عمودی و ساده مقصود این است که وقتی به لحاظ رابطه‌های حقوقی و تحقق عملی مانند بیع تجاری سندی تجاری صادر می‌شود یا اعتبارنامه صادر می‌شود، بین متعقدین علاوه بر رابطه اولیه و بنیادی، رابطه جدیدی دایر می‌گردد که ناشی از آن سند برخوردار از حقوق، وظایف و تعهدات مربوط به آن سند می‌باشد که این دو رابطه، یعنی رابطه اولیه (مثل بیع) از رابطه جدید (سندی) از همدیگر منفک و جدا هستند. اساساً ایرادات و مسایل و مشکلات این در آن و مسایل آن در این اثر نمی‌گذارد. این خاصیت که تعداد دیگری از ویژگی‌های حقوقی، کامبیر، از آن نشأت گرفته یا تراوش می‌یابند، بسیار حایز اهمیت است و عوامل مهم تأمین و تضمین سرعت، امنیت و تقویت و حمایت بیکره بازرگانی مدرن را تشکیل می‌دهد. ممکن

است از یک رابطه اولیه، یک رابطه سندی ایجاد شود، اینکه از چند رابطه اولیه یک رابطه سندی یا چند رابطه سندی متداخل ایجاد شود، یا اینکه حتی رابطه حقوقی اولیه‌ای در کار نباشد، ولی رابطه سندی دو طرف را به هم مرتبط نماید، مثل اینکه لازم نیست در برات از اساس و پایه دینی در کار باشد، ممکن است برات سازشی باشد و از این قبیل که در تمامی این موارد، رابطه یا روابط بنیادی از رابطه یا روابط سندی مجزا منفک و مستقل هستند.

خاصیت تضامنی

حقوق اعتبارات اسنادی، حقوق ویژه‌ای است که در آن، بالاخص در نحوه گشایش اعتبار و نوع آن، اصل حاکمیت اراده بنابر تجارب و عرف و عادات و کاربردهای تجاری بین الملل نقش عمده را بازی می‌کند و به عبارت دیگر، نقش تأسیس یا تأسیسات قانونی مقررات نسبت به دیگر شاخه‌های حقوق بازرگانی در آن ضعیف‌تر است. طرفین می‌توانند به عنوان مثال، اعتبار را برگشت‌پذیر معین نمایند و یا اینکه اگر بانک ابلاغ‌کننده مسوول و متعهد تأیید نشود، مسوولیتی نخواهد داشت. همچنین، به غیر از مورد برات عمده‌ترین مسوولیت‌های تعهد شده در مدارک و اسناد اعتبارات و پاکت مدارک را اصولاً تنها متعهد امضاکننده پاسخگو می‌باشد، ولی اگر بانک یا بانک‌های واسطه و ابلاغ‌کننده نیز اعتبارنامه را تأیید نمایند، آنها هم مسوولیت خواهند داشت که از نوع مسوولیت تضامنی و همه جانبه به صورت کامبیر خواهد بود، یعنی به گونه‌ای چند مسوول برای یک تعهد مطرح خواهد شد که ذینفع آن می‌تواند طی شرایطی به هر کدام که خواست مراجعه کند، حتی اگر نوع اعتبار اصل بر برگشت‌ناپذیری آن خواهد بود (ماده ۶ UCP) که اگر به تأیید بانک‌های دیگر برسد، آنها هم ضامن و مسوول خواهند بود، به نحوی که هر یک مستقل از دیگری و مستقل از روابط موجد و بنیادی، همانند ضمانت‌نامه‌های بانکی مستقل، یک ضامن بانکی خواهد بود.

در مورد اعتبارنامه خاصیت تضامنی از یک زاویه حتی نسبت به ویژگی تضامنی، کامبیر، در اسناد تجاری که هم دین و تعهد و هم جمیع فروعات و حواشی آن را شامل می‌شود، جلوه مضاعف می‌یابد، به دلیل اینکه دخالت بانک در کار می‌باشد و مشروط به اینکه بانک اعتبار را تأیید کنند، به ویژه در نوع برگشت‌پذیر آن، مسوولیت هر بانک مستقلاً به مثابه نوعی ضمانت‌نامه بانکی در مقابل ذینفع اعتبار می‌باشد، حتی در مواردی مهمتر از آن می‌تواند باشد و از زاویه دیگر حکم تأسیس قانونی در آن ضعیف است و فقط در دو طرف خط دستوردهنده و بانک گشاینده امرانه عمل می‌کند و نسبت به ایادی بعد، مثل ابلاغ‌کننده و معامله‌گر، مسوولیت تضامنی وقتی مطرح است که به طور قراردادی مشخص شده باشد.

وصف تنجیزی

منجز و صریح بودن به خصوص در اسناد تجاری خاصیت بارزی است که به تبع ویژگی فرمالیسم و توجه به ظاهر اسناد لازم می‌آید، چه درج قید و شرط و یا عبارات مبهم و مردد و تعلیقی یا معلق و منوط‌کننده با خواصی چون خاصیت مبادله‌ای، موضوعیت داشتن، فرمالیسم و ... با اهدافی چون تعقیب سرعت هر چه بیشتر امر تجارت، تقویت و حمایت از بازرگانان و امور بازرگانی، ایجاد زمینه‌های امنیت روابط تجاری و اقتصادی، و به ویژه در بعد بین‌المللی آن تعارض دارد. البته، در اعتبارات اسنادی با توجه به مقررات متحدالشکل اتاق بازرگانی بین‌المللی، حدود شرایط و درج قیود و لزوم تبعیت از آنها مجاز دانسته شده است که این امر مقوله‌های جداس و خدش‌های به ویژگی تصریحی و تنجیزی لازم وارد نمی‌کند، چه در همان قیود و شروط نیز منجزاً و صریحاً نگرسته می‌شوند و مثلاً کنترل‌ها صورت می‌گیرد و پاکت اسناد و مدارک ارزیابی و تفتیش می‌شود.

از یک طرف، در اسناد تجاری وارد در اعتبارات اسنادی و پاکت مدارک تمامی خواص و ویژگی‌های اسناد تجاری از جمله وصف تنجیزی منظور و رعایت می‌شود، به طوری که تمامی نیازهای قانونی و خواسته شده برای صحت اسناد تجاری برآورد شود و از طرف دیگر، در جریان گشایش اعتبار، دستور آن و نامه گشایش اعتبار و به ویژه اعتبارنامه نیز تنجیز و تصریح و قاطعیت اصل است، چه در غیر این صورت، نه بانک‌ها موارد و فرامین غیر صحیح را می‌پذیرند و نه امکان تحقق و جامه عمل پوشاندن مثلاً به یک اعتبارنامه غیر منجز وجود دارد که کنترل بانک‌ها و حدود مسوولیت‌های مربوطه در مواد ۶ به بعد مقررات متحدالشکل و نص صریح آنها ترتیب آثار بر موارد صریح و منجز را افاده می‌کند.

جنبه موضوعیت داشتن و قائم به خود بودن

مانند اسناد تجاری اعتبارات اسنادی، اسناد و عملیات آنها بر مبنای موضوعی که دارند، مبین وجود حق یا حقوق می‌باشند و فی‌نفسه و موضوعاً دلیل حق دارنده به حساب می‌آیند. بنابراین، وسیله و یا طریق اثبات امری نیستند و جنبه طریقت ندارند یا اگر در این راستا هم از آنها استفاده شود، فرعی و حاشیه‌ای است. رسالت عمده آنها موضوعیت داشتن و قائمیت به خود آنهاست که از یک طرف در یک برداشت مستقل و مبتنی بر استقلال امضاها، اسناد و اعمال یا عملیات، فی‌نفسه بین مال موضوع خود هستند و نه اینکه این معنی را از چیز دیگر مثلاً از اعمال حقوقی موجد و بنیادی بگیرند. از طرف دیگر، خود آنها همچون مال مستقل (به صورت ارزشی و اعتباری) موضوعیت دارند و می‌توانند موضوع معامله،

نمایندگی، وثیقه و ... قرار بگیرند، به طوریکه هر که آنها را (البته از مجرای صحیح و با حسن نیت که مفروض است) در دست داشته باشد و در ید استیلائی خود درآورده باشد، او مالک موضوع آن است یا حق عینی طبیعی بر آن دارد که می‌تواند به سهولت و به سرعت به حق عینی اصلی مالکیت تبدیل شود، بدون اینکه انجام تشریفات و مراحل خاص همچون روند طی مراحل ماده ۳۴ قانون ثبت یا ماده ۵۸ قانون تصفیه امور ورشکستگی را لازم داشته باشد، کفایت می‌کند. با ملاحظه این ویژگی در اسناد، متقابلاً اظهار نظر می‌شود که اعتبار گشایش یافته و اعتبارنامه صادر شده، همچون چک یا براتی که در ازای بهای معامله‌ای صادر شود، دیگر ثمن معامله یا سند ثمن معامله نیز نباید تلقی شود، هر چند که تحقق آنها و استفاده از آنها، در واقع، همان ثمن معامله بین‌المللی را تشکیل می‌دهد و یا خود موضوعیت دارد و امضاها یا تمهیدات و موارد مندرج در آن جدای از هر اقدام یا عمل دیگر می‌باشد، همچنانکه احکام و آثار متفاوت از موارد مشابه مربوط به ثمن دارد، مثلاً اگر در عقد بیع شرایط صحت معامله و رکنی از ارکان آن فراهم نباشد، به علت عدم تحقق عقد، ثمن نیز به عهده خریدار قرار نمی‌گیرد و ذمه‌ای مشغول نمی‌شود و چنانچه ضامنی در کار باشد، ذمه او اشتغال نمی‌یابد و یا اگر عیبی در کار باشد که امکان استفاده از خيارات و فسخ معامله ... را ایجاد کند، در ثمن تغییر (کسر یا حذف) ایجاد می‌شود. همچنین، اگر تعادل قراردادی موجود نباشد و عدالت معاوضی رعایت نشده و یا عوامل قهریه فرس‌مازور و اوضاع و احوال غیرقابل پیش‌بینی در قرارداد اولیه دخیل گردند، اعتبارنامه (L/C)، بروات، بارنامه و ... از آنها متأثر نمی‌شوند.

منابع و مآخذ

- ۱) حقوق تجارت بین‌الملل (اعتبارات اسنادی) تقریرات درسی در مقطع دکتری حقوق خصوصی / دکتر شهریار بهرامی / دانشکده حقوق / دانشگاه شهید بهشتی / سال ۱۳۷۷-۱۳۷۸.
- ۲) حقوق چند ملیتی / دکتر مرتضی نصیری / تهران / انتشارات شرکت نشر دانش امروز (سه‌پامی خاص) وابسته به انتشارات امیرکبیر / چاپ اول / ۱۳۷۰.
- ۳) مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی (UCP500) // ترجمه محمد صالح ذوقی / ناشر کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی با همکاری اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران / تابستان ۱۳۷۷.
- ۴) عملیات بانکی بین‌المللی / جلد دوم / مسعود مزینی و مسعود مهاجرانی / انتشارات مؤسسه بانکداری ایران / بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / چاپ سوم / ۱۳۷۶.